

Hơn 100 năm trước, khi khẳng định tiến trình phát triển lịch sử của xã hội loài người là sự thay thế nhau của các hình thái kinh tế - xã hội, Marx đã nói tới việc lấy sự phát triển của con người là thước đo chung cho sự phát triển xã hội. Trong quan niệm của Marx, con người không chỉ là chủ thể của hoạt động sản xuất vật chất, là yếu tố hàng đầu, yếu tố đóng vai trò quyết định trong lực lượng sản xuất xã hội mà hơn nữa, nó còn đóng vai trò chủ thể hoạt động của quá trình lịch sử. Thông qua hoạt động sản xuất vật chất, con người sáng tạo ra lịch sử của chính mình, lịch sử của xã hội loài người.

Trung thành với tư tưởng phát triển vì con người, giải phóng con người, giải phóng nhân loại của Marx, gắn với thực tiễn của thời đại ngày nay, trong suốt toàn bộ sự nghiệp cách mạng của mình, Đảng ta đã lấy việc chăm lo cho hạnh phúc

VẤN ĐỀ CON NGƯỜI TRONG NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG THEO ĐỊNH HƯỚNG XHCN Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

LƯU THỊ KIM HOA

của con người làm mục tiêu phấn đấu cao nhất. Mọi chủ trương đường lối, chính sách của Đảng đều quán triệt, đều hướng tới mục tiêu phát triển con người toàn diện.

Theo hướng đó, liên tục qua nhiều năm, Đảng đã có những nghị quyết về phương hướng, mục tiêu, điều kiện và giải pháp thuộc nhiều lĩnh vực có mối liên quan trực tiếp đến việc chăm sóc, bồi dưỡng và phát huy nhân tố con người.

Một trong những kết quả đạt được vô cùng quan trọng của công cuộc đổi mới thời gian qua ở nước ta là những tiến bộ trong sự quan tâm đến con người như: Đời sống vật chất của phần lớn nhân dân được cải thiện, trình độ dân trí và mức hưởng thụ văn hóa của nhân dân được nâng lên; sự nghiệp giáo dục, đào tạo, chăm sóc sức khỏe, các hoạt động văn hóa, nghệ thuật, thể dục thể thao, thông tin đại chúng, công tác kế hoạch hóa gia đình và nhiều hoạt động xã hội khác có những mặt phát triển và tiến bộ; người lao động phát huy được quyền làm chủ và tính năng động sáng tạo, chủ động hơn trong tìm việc làm, tăng thu nhập, tham gia các sinh hoạt chung của cộng đồng xã hội; lòng tin của nhân dân vào chế độ và tiền đồ của đất nước, vào Đảng và nhà nước được nâng lên.

Nhưng hiện nay, nền kinh tế đang gặp nhiều khó khăn như sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế chậm chạp, cơ chế quản lý kinh tế chưa theo kịp tiến trình đổi mới, năng suất lao động và hiệu quả kinh tế thấp, tình trạng vi phạm kỷ cương phép nước có chiều hướng gia tăng... Tất cả những biểu hiện đó đều có nguyên nhân sâu xa, đó là sự thiếu quan tâm

đến nhân tố con người.

Trong điều kiện hiện nay, sở dĩ nước ta chưa phát huy tốt nhân tố con người có thể do ba nguyên nhân chính sau đây:

Một là, những sai sót trong việc lựa chọn, đào tạo, bồi dưỡng, sử dụng cán bộ quản lý nhà nước và cán bộ kinh doanh. Đây là nguyên nhân trực tiếp kìm hãm việc phát huy nhân tố con người trong quá trình đổi mới quản lý kinh tế.

Hai là, chính sách về lao động và thu nhập còn nhiều bất hợp lý. Đây là nguyên nhân trực tiếp tác động đến người lao động.

Ba là, tổ chức và phương thức hoạt động của tổ chức Đảng, đoàn thể xã hội và việc xây dựng quan hệ thể chế chưa phù hợp. Cùng với việc chuyển sang kinh tế thị trường và cơ chế quản lý mới, nếu không xử lý lại mối quan hệ tập thể trong khi kích thích cá nhân, sẽ không tránh khỏi làm mất sức mạnh cộng đồng, làm nảy sinh xu hướng tập thể bẽ phái, ích kỷ. Sự thích nghi chậm của tổ chức Đảng, đoàn thể xã hội với tình huống mới là một nhân tố quan trọng làm yếu quan hệ tập thể, làm cho người lao động giảm sút lòng tin.

Qua phân tích trên giúp ta có thể khẳng định một số vấn đề sau:

Những thiếu hụt trong nhân tố con người sẽ là trở ngại lớn nhất trong phát triển kinh tế thị trường ở nước ta hiện nay. Nhân tố con người càng quan trọng bao nhiêu thì sự yếu kém trong nhân tố con người càng gây hậu quả tiêu cực bấy nhiêu. Nếu không sớm khắc phục được sự yếu kém này thì nền kinh tế chỉ phát triển rầm rộ lúc ban đầu, còn sau đó mọi nguồn lực sẽ tuột khỏi tay và nền kinh tế không tránh khỏi rơi vào tình trạng trì trệ. Tuy nhiên, việc bù đắp những thiếu hụt về nhân tố con người lại không thể chỉ trong một thời gian ngắn.

Phát triển người không phải chỉ là một quá trình lựa chọn cái tối ưu trong hoạt động của con người nói chung, mà trước hết phải có một quan niệm đúng đắn về vai trò của con người trong phát triển xã hội-kinh tế: đánh giá đúng giá trị của con người: giá trị tinh thần, giá trị đạo đức, cùng với giá trị sinh thể và giá trị vật chất. Đối với toàn bộ công cuộc phát triển xã hội, khái niệm phát triển là khái niệm công cụ cực kỳ quan trọng trong hoạch định các kế hoạch kinh tế xã hội, trong đó khái niệm phát triển người giữ vai trò then chốt, và trước hết là đối với việc hoạch định "chiến lược con người"-hoạch định chiến lược giáo dục, đào tạo.

Đặt con người vào vị trí trung tâm của sự phát triển, con người là mục tiêu và động lực của phát triển

kinh tế-xã hội, tạo nên cơ sở để thực hiện quan điểm phát triển nội sinh, tức là phát triển kinh tế-xã hội do con người và vì con người. Đây phải trở thành quan điểm cơ bản để phát triển nhanh và bền vững đất nước trong thời kỳ mới.

Cần phải coi con người là vốn tức là coi như một thứ tài nguyên, nhưng là một thứ tài nguyên đặc biệt, một thứ vốn quý nhất của đất nước. Điều đặc biệt quan trọng ở đây là đưa khái niệm nguồn lực con người thành một khái niệm công cụ cơ bản để điều hành sự phát triển kinh tế-xã hội, xem như sự phát triển người là một chỉ số quan trọng để xác định trình độ phát triển của một đất nước.

Muốn khai thác nguồn lực con người có hiệu quả, nhà nước phải có kế hoạch về nguồn lực: xác định dự trữ tạo nguồn lực (số lượng và trình độ đào tạo, khả năng lao động) con người hiện có và sẽ phải có; tính toán nhu cầu lao động ở từng địa bàn và trong cả nước trên cơ sở của sự chuyển đổi nền kinh tế đang cơ cấu lại, nâng cao năng suất lao động, trình độ kỹ thuật, công nghệ; từ đó đi đến quy mô đào tạo nguồn nhân lực. Cơ cấu đào tạo phải áp sát cơ cấu lao động. Nhà nước cần mau chóng có một cơ quan nghiên cứu con người và nguồn lực con người, để triển khai chương trình đào tạo lại và đào tạo mới, xây dựng các chính sách vì mô tạo ra việc làm, điều chỉnh cơ cấu đào tạo, cơ cấu lao động, chính sách khoa học, công nghiệp, các chính sách lao động, chính sách cán bộ, làm sao thu hút, sử dụng và phát triển mọi lao động, mọi cán bộ trong xã hội vào công cuộc xây dựng và phát triển nền kinh tế.

Con người có nhu cầu vật chất và nhu cầu tinh thần: nhu cầu vật chất là cơ sở để tồn tại, nhu cầu tinh thần là đặc trưng của con người. Vì vậy, tinh thần yêu nước, lòng tự hào dân tộc, sự say mê và lương tâm nghề nghiệp, niềm tin, quyền tự do, dân chủ, tính công bằng xã hội... đều là những động lực hết sức mạnh mẽ đưa con người đến cuộc sống năng động và cần cù lao động, xả thân

vì sự nghiệp chung, nâng cao năng suất, thích nghi và sáng tạo. Đó chính là bảo đảm sự phát triển con người, phát triển đất nước, phát triển nhân loại. Chăm lo, phát huy, bồi dưỡng nguồn lực con người là bộ phận quan trọng nhất trong chiến lược con người, là nhiệm vụ trung tâm của sự nghiệp giáo dục của nước ta trong những năm tới, nhằm tạo ra điều kiện cơ bản để thúc đẩy kinh tế thị trường phát triển, tiến hành sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, làm cho dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, văn minh, mọi người mọi nhà ấm no, hạnh phúc.

Như thế, vấn đề con người là vấn đề trung tâm, được quán xuyên và xuyên suốt trong toàn bộ nội dung chiến lược ổn định và phát triển kinh tế-xã hội do Đại hội toàn quốc lần thứ VII của Đảng đề ra. Đảng ta luôn coi hướng phát triển con người Việt Nam cao về trí tuệ, cường tráng về thể chất, phong phú về tinh thần, trong sáng về đạo đức, vừa là động lực, vừa là mục tiêu của sự nghiệp xây dựng xã hội mới. Phát triển con người Việt Nam -đó cũng chính là động lực, là mục tiêu nhân văn, là nền tảng, là cơ sở lâu bền của quá trình phát triển nền kinh tế nước ta. Đó chính là nhận thức đúng đắn và đầy đủ hơn của Đảng ta về nhân tố con người, một nhân tố có ý nghĩa quyết định trong quản lý kinh tế ■

Tài liệu tham khảo:

1. Trần Nhâm, *Có một Việt Nam như thế đổi mới và phát triển*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội 1997.
2. Nguyễn Văn Sáu, *Phát huy nhân tố con người trong đổi mới quản lý kinh tế*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội 1993.
3. *Về cương lĩnh đổi mới và phát triển*, Viện Mác-Lênin, NXB Thông tin lý luận, Hà Nội 1991.

